

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

6 sider med 10 spørgsmål

afdækning af udfordringer og ressourcer

*Screening af borgerer, der har funktionsniveau over 6 år
eller*

Supplement til en udviklingsalder vurdering

Hvis borgeren har et funktionsniveau på over 6 år, så kan dette materiale bruges uden at fastlægge borgerens udviklingsniveau.

Hvis borgerens funktionsniveau vurderes til at være under 6 år, så er det vigtigt, at du laver en udviklingsregistrering, inden du besvarer dette materiale. Derved kan du svare på spørgsmålene, ved at tage afsæt i de forventninger, du kan have, når du tænker på, hvilket funktionsniveau borgeren råder over.

De efterfølgende sider med spørgsmål er et forsøg på meget hurtigt at få en fornemmelse af, på hvilke neuropsykologiske felter borgeren har størst vanskeligheder. Saml en gruppe, der kender den pågældende borger, og udfyld i fællesskab siderne, så svarene afhænger af jeres fælles oplevelse.

Materialet er ikke en facitliste – men skal opleves som et forsøg på at opstille hypoteser, om hvilke grundfunktioner i hjernen, der fungerer relativt godt, og hvilke der fungerer relativt skidt.

Når du/I læser spørgsmålene igennem, så er formålet kun at markere de spørgsmål med et +, som er en rammende eller rigtig beskrivelse af borgeren, mens det i princippet er lige meget at uddybe eller markere de spørgsmål, der kan besvares med måske – en gang imellem eller forkert.

For at der ikke senere skal opstå fejl eller misforståelser, så er det vigtigt, at du/I skiver + udfor de spørgsmål, der er rammende eller rigtige udsagn.

Når de 6 sider med spørgsmål er udfyldt, så kan du på side 8 lave en profil over, hvor mange + svar, borgeren har, på hvert enkelt område.

Mange + svar antyder på hypoteseplanet store vanskeligheder, få + svar antyder på hypoteseplanet, at borgeren har ressourcer på det pågældende område.

Hvis de ideer, du kommer frem til, ikke fremmer borgerens funktion – så start forfra med din registrering, eller prøv at støtte borgeren ud fra nogle andre teoretiske og pædagogiske overvejelser.

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger - så har borgeren sikkert en grad af Hypoarousal -
En portner / opmærksomhed der reagerer for svagt og/eller sjældent og/eller en direktør/ nogle eksekutive færdigheder, der har svært ved at holde gang i opmærksomheden, hvilket borgeren forsøger at kompensere for, ved at være "fremme i skoene".

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Er oftest opsøgende, og synes det er spændende med nye medarbejdere, og det de kan byde på	
Tager initiativ til at drille og holde sjov med andre - for at få noget uventet til at ske	
Kan godt lide at komme ud og opleve noget ud over det sædvanlige – Elsker nye oplevelser, såsom: fest, koncerter og fødselsdage - og holder ud	
Virker frisk og veloplagt på dage, hvor der er sket en masse ting omkring borgeren	
Der skal temmelig meget til at bringe vedkommende ud af fatning, bliver ikke utryg ved uro omkring sig	
Foretrækker at befinde sig i nærheden af andre, så der sker noget, frem for at være alene i egen bolig	
Er uopmærksom på kroppens signaler, - reagerer ofte sent på sult, kulde, varme, behov for toiletbesøg og smerter	
Fungerer godt i grovmotorisk aktivering	
Tendens til at gå i stå/falde i staver, hvis der ikke sker noget omkring vedkommende	
I stillesiddende aktiviteter, søger borgeren en ny form for sansestimulering, - fx kommenterer, laver lyde og/eller fagter, vipper på stolen m.m.	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger - så har borgeren sikkert en grad af Hyperarousal -

En portner/ opmærksomhed der næsten fanger/reagerer på alle indtryk, med efterfølgende risiko for at blive overstimuleret og kaotisk, derfor har borgeren behov for pauser og skærmning.

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Følger med i alt, hvad der sker rundt om borgeren – hører og ser alt	
Har svært ved at fastholde opmærksomheden, hvis der sker flere ting omkring borgeren	
Reagerer mere end sædvanligt ved pludselige sansepåvirkninger, fx høje lyde og pludselige bevægelser	
Får mest ud af en stillesiddende aktivitet, hvis den udføres i enerum, så der ikke er noget, der kan forstyrre	
Virker tit fysisk anspændt	
Synes dårligt om at komme på indkøb i store indkøbscentre med mange kunder omkring sig	
Er tydeligt meget opmærksom på kroppens signaler, - reagerer ofte med det samme på sult, kulde, varme, behov for toiletbesøg og smerter	
Fungerer godt med en hverdag, hvor udfordringerne er kendte og overskuelige	
Virker overtræt/overstimuleret på dage, hvor der er sket en masse omkring borgeren	
Virker ofte utryg, når der sker noget, som andre blot bliver lidt forskrækkede over	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger – så har har borgeren sikkert en grad af kontaktsvaghed – en portner / dybe underbevidste hjerneområder, der reagerer meget lidt på andre menneskers følelsesmæssige signaler, fordi borgeren 1) har en Autisme Spektrum Forstyrrelse 2) har været udsat for et svært omsorgssvigt kombineret med vold 3) har en svær psykiatrisk sygdom (f.eks. svær depression eller skizofreni).

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Reagerer oftest med stor utryghed på nye rammer og nye personer, som borgeren skal forholde sig til	
Har brug for at vide ned i detaljen, hvad der skal ske ved nye tilbud. For eksempel efterspørger borgeren informationer om: hvor, hvordan og hvornår, en given ny aktivitet skal afvikles	
Har en eller flere ”nørdede” interesser, som vedkommende bruger meget tid på	
Har et eller flere stereotype tilbagevendende bevægelsesmønstre, der ikke har nogen reel effekt eller betydning, men som især dukker op, når borgeren er stresset	
Imiterer ikke andres mimik og kropssprog	
Foretrækker struktureret samvær som spil og idræt, frem for hyggestunder	
Forsøger sjældent at kommunikere med andre, og hvis borgeren gør det, så handler det om fakta og ikke følelser	
Trækker sig ofte helt fra socialt samvær, når borgeren har fået opfyldt sit behov (fx at få stillet sin sult)	
Har meget svært ved at aflæse andres intentioner. Svag empati og situationsfornemmelse	
Mangler timing i sin kontakt med andre – gør ofte det rigtige på det forkerte tidspunkt	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger - så har borgeren sikkert en relativ svag funktion i højre hjernehalvdel

Denne borger mangler overblik og sammenhæng i sin sansning. Borgeren har som kompensation vaner og systemer til at klare mange af hverdagens udfordringer – symbolsk har borgeren en luftballon, der flyver lavt.

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Kan teoretisk gøre rede for mange ting – men har svært ved at udføre det i praksis	
Mister overblikket, hvis borgeren skal skynde sig, eller skal gøre flere ting på én gang	
Svage kreative evner – har svært ved at kombinere kendte elementer på en ny måde	
Er ikke særlig humoristisk anlagt, forstår ikke ironi og sarkasme, men kan grine med uden at forstå hvorfor	
Har et relativt godt talesprog, der indeholder en række ord og sætningstyper, som vedkommende ikke helt forstår betydningen af. Kan virke gammelklog eller professoragtig	
Har svært ved at finde rundt, både indendørs og udendørs, i ukendte omgivelser	
Har en dårlig fornemmelse for penges værdi i forhold til andre færdigheder, som borgeren mestrer	
Selv små problemer fylder meget for denne borger, for hvad er stort og hvad er småt?	
Har svært ved at holde øjenkontakt under en samtale	
Kan kun finde ting, hvis de står på deres sædvanlige plads	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger - så har borgeren sikkert en relativ svag funktion i venstre hjernehalvdel

Denne borger fanger kun noget af den sproglige kommunikation, og borgeren har ved praktisk arbejde svært ved at levere et perfekt resultat - den sidste finish mangler. Symbolsk set har borgeren en sørøverkikkert, et hørerør og en følekasse, der ikke kan finindstilles.

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Kommunikerer bedst, hvis samtalen underbygges med øjenkontakt, mimik og kropssprog. Misforstår derfor ofte andre, hvis kontakten fx har været telefonisk eller med ryggen til	
Forstår primært konkrete ord og korte sætninger, men ikke lange forklaringer	
Meget af det borgeren gør på det praktiske plan, mangler den sidste finish eller ser lidt sjusket ud	
Konkrete forevisninger af opgaver forstås bedre, end hvis man kun bruger sproglig guidning	
Er ikke noget udpræget vanemenneske, men klarer alligevel hverdagen på sit niveau	
Har svært ved at sætte dækkende ord på, hvad vedkommende gerne vil. Man skal kende personens måde at formulere sig på, hvis kommunikationen skal fungere	
Har meget svært ved at læse og stave i forhold til sine øvrige færdigheder	
Kommer tit med billeder og ting, som optakt til kontakt eller behov for hjælp	
Genkender mennesker, som borgeren ikke ser så tit, men husker ofte ikke navnet	
Kan gå i stå midt i en sætning, fordi det er svært at komme i tanke om det ord, borgeren gerne vil bruge	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Hvis du til en række af disse 10 spørgsmål kan svare ja / rigtig - sådan er denne borger - så har borgeren sikkert en relativ svag funktion i den forreste del af pandelappen

Direktøren i hjernefabrikken / de eksekutive færdigheder - er meget svagt fungerende, så det er svært for borgeren at være selvforvaltende, på grund af svage evner i forhold til problemløsning, impulshæmning og erfaringsdannelse.

Spørgsmål:

Marker rigtige udsagn med: +

Ude af øje ude af sind – reagerer på det der sker i nuet, kan derfor afledes med anden sansning	
Gennemskuer ikke om noget kan være farligt for vedkommende eller andre	
Har svært ved at løse nye typer af opgaver	
Forholder sig ikke kritisk til, om opgaveløsningen er rigtig eller færdig	
Anstrenger sig ikke for at gøre sit bedste	
Svært ved at huske og holde aftaler	
Hænger af og til fast i en tanke eller forestillinger, som vedkommende ikke kan komme bort fra, med mindre andre afleder	
Humøret kan svinge kraftigt fra øjeblik til øjeblik	
Konflikter kan trække længe ud, og vedkommende lærer ikke af dem – der er snarere tilbøjelighed til at gentage konflikten i en ny lignende situation	
Blander fantasi og virkelighed, men uden at forklaringer bliver til manipulerende løgnhistorier	

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

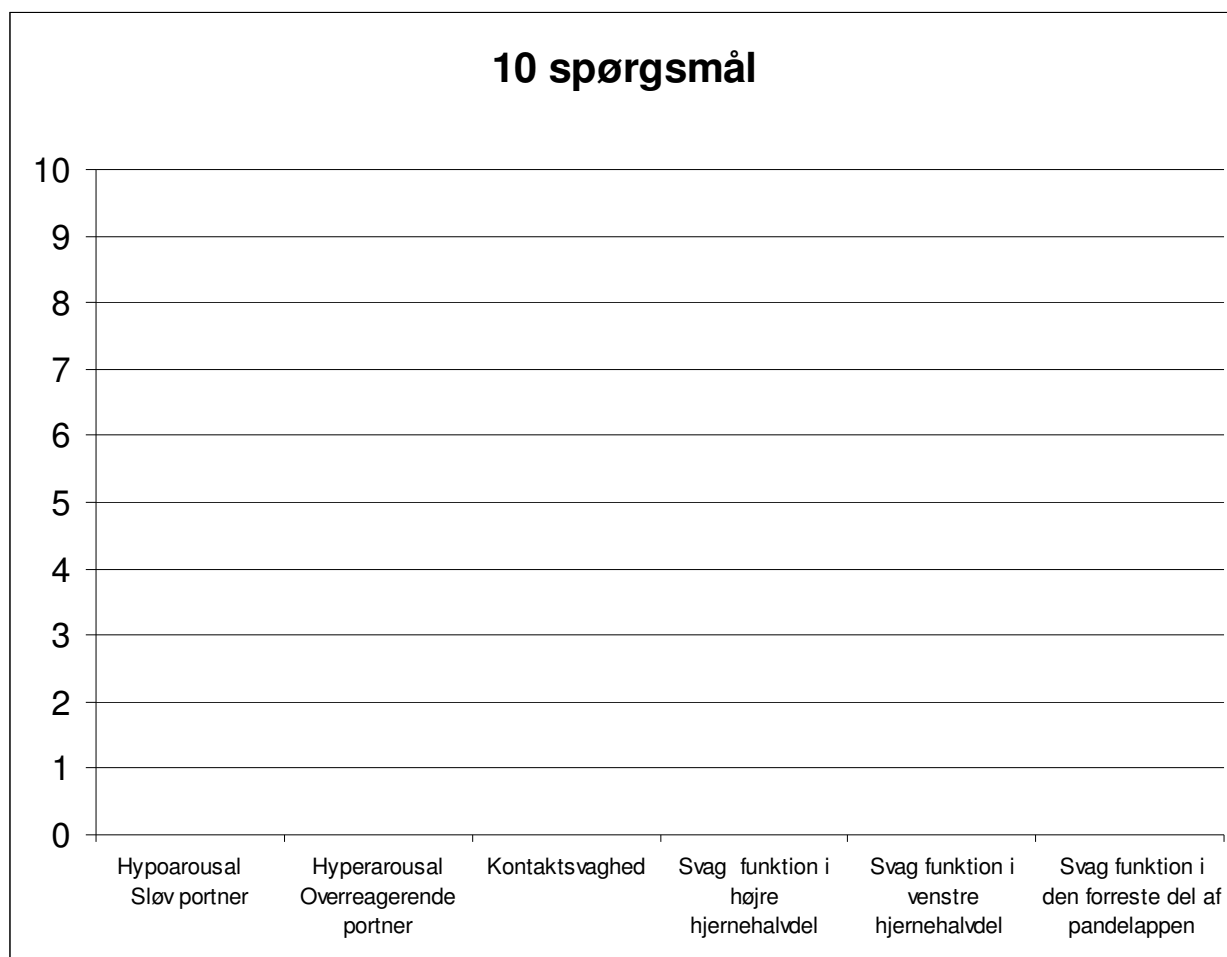

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Marker som søjler antallet af rigtige udsagn (+ svar) indenfor hvert af de 6 delområder

Høje søjler antyder store vanskeligheder

Lave søjler antyder relativ styrke

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

Kommentarer til tolkning af de 6 sider med 10 spørgsmål

Hypoarousal – Hyperarousal:

(En portner / en opmærksomhedsfunktion, der sætter for få eller for mange opmærksomhedsimpulser på den indkomne sansestrøm)

Når du har lavet en opgørelse af + svar i forhold til hypoarousal og hyperarousal, skal du vurdere, hvilken tendens der dominerer/giver flest + point. Den søjle, der har størst + antal, skal der kompenseres mest for. Jo større forskel der er på de to søjler, jo mere skal der kompenseres for området med flest + svar.

Pædagogik ved højt + antal på hypoarousal: Tilbyd turbopædagogik (fuld fart på) i forhold til borgerens funktionsniveau – hold i gang – aktiver, når borgeren falder i staver – giv grovmotoriske tilbud – skift aktivitet, når funktionsniveauet falder – læs for eksempel mere i Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Hjerner på begynderstadiet på side 208-214. Du kan også se mange + point for hypoarousal, hvis borgeren har nedsat kapacitet efter en hjerneskade, eller ved svær psykisk sygdom kombineret med medicinering, der lægger låg på. I de to sidst nævnte tilfælde er der behov for tydelig stimulering fremfor ”turbo-tilbud”.

Pædagogik ved højt + antal på hyperarousal: Sæt ”hegn op omkring sanserne” – udsæt ikke borgeren for mere stimulation, end at vedkommende kan overkomme at reagere på det hele. Læs for eksempel mere i Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Hjerner på begynderstadiet på side 214-217.

Kontaktvag:

Der kan være mange årsager til kontaktsvaghed, de tre mest sandsynlige nævnes nedenfor, ofte vil borgerens livshistorie kunne give en ide om, hvilken forklaring, der er mest sandsynlig.

1) Gennemgribende udviklingsforstyrrelse – Autisme Spektrum Forstyrrelse – ”symbolsk blindhed eller svagsynethed i forhold til sociale signaler” på grund af svag A-filter funktion. Borgeren har meget svag eller manglende evne til indlevelse i andres følelser. Ser hvad andre gør, men forstår ikke, hvorfor de gør det. Borgeren er derfor meget afhængig af, at en given aktivitet afvikles på samme måde hver gang, så vedkommende kan genkende mønstret, frem for at skulle fornemme baggrunden for handlingen / tilbuddet.

2) Omsorgssvigt, tilknytningsforstyrrelse: hvor vanskelighederne er opstået, fordi borgeren som lille er blevet passet af personer, som har haft få evner og/eller overskud, til at hjælpe og møde barnet på dets præmisser, så barnet har lært, at det må passe på sig selv, og at andre kun tidvis er venligt stemt. Kan ligne autisme, hvis borgeren har været udsat for vold som lille. Den mest stabile funktion opnås, hvis man indgår aftaler med borgeren om ”noget for noget”, så den følelsesmæssige involvering nedtones, og rammerne gøres tydelige og er kendt på forhånd.

Læs mere om autisme og omsorgssvigt i for eksempel Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Først føler vi, siden tænker vi.

2018 udgave i samarbejde med Center for Socialpædagogik Vordingborg

Tovholdere: Kasper Bechmann Czubaniuk og Martin Leander Ipsen

Screeningsmateriale

Neuropsykologiske dysfunktioner

Udarbejdet af Susanne Freltofte

BAKKEDAL ApS – bakkedal@bakkedal.dk - ☎ 59 51 20 30 – www.bakkedal.dk

3) **Psykiatrisk sygdom (f.eks. depression eller skizofreni)** hvor borgerens psykiske ressourcer mere bruges på det tankemønster, der præger den psykiatriske sygdom, end på at have relationer med andre. Derfor bliver der ikke overskud til at leve sig ind i andre mennesker eller bruge særligt mange ressourcer på kontakt med andre.

Funktionsniveau i højre og venstre hjernehalvdel: *(luftballonen og sørøverkikkerten)*

Hvis der er **markant flere ja-svar til højre hjernehalvdel** end ja-svar til venstre hjernehalvdel, så højre hjernehalvdel er tydeligst svagest fungerende, så er det nødvendigt at arbejde med borgeren efter nogle bid for bid principper, hvor den samme fremgangsmåde gentages om og om igen, og hvor valgmulighederne er begrænsede og relevante. Læs for eksempel mere i Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Hjerner på begynderstadiet på side 217-232. Samt i Susanne Freltofte: Svag funktion i højre hjernehalvdel.

Hvis der er **markant flere ja-svar til venstre hjernehalvdel** end ja-svar til højre hjernehalvdel, så venstre hjernehalvdel er tydeligt svagest fungerende, så er det vigtigt at nedtone den sproglige kontakt og bruge mere mimik, kropssprog, Tegn Til Tale, billedmateriale, og konkrete forevisninger af, hvordan borgeren skal gøre i en given situation. Læs for eksempel mere i Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Hjerner på begynderstadiet på side 232-242.

Mange ja-svar til spørgsmålene om pandelappen/direktørfunktionen/eksekutive færdigheder:

Direktørfunktionen/ De eksekutive færdigheder er først tydelige i hverdagen, når funktionsniveauet er mellem 2½ og 3 år eller der over.

Produktionsafdelingen, i den bagerste del af hjerneoverfladen, samler på værktøjer/færdigheder/bevidst sansbearbejdning. Når funktionsniveauet stiger, og produktionsafdelingen indeholder mange informationer, så bliver det mere og mere nødvendigt, at direktøren, i den forreste del af hjerneoverfladen, kan planlægge og styre, hvordan værktøjerne kan bruges, så direktøren kan lære af sine erfaringer.

Hvis direktøren fungerer svagt, så vil borgeren få en uberegnelig adfærd. Det er nødvendigt, at andre fungerer som hjælpedirektører i hjernefabrikken, ved at forsøge at strukturere dagen, så hjælperen oftest er tre skridt foran. Derved bliver det muligt at guide borgeren i den rigtige retning, eller at tilbyde noget andet, hvis borgeren ikke er motiveret. Når en situation er ved at gå i hårdknude, så er det vigtig at aflede, ved at hjælperen begynder at tale om noget andet, eller gør noget andet, der ikke har noget med kravet at gøre. Læs for eksempel uddybende i Susanne Freltofte og Viggo Petersen: Hjerner på begynderstadiet på side 247-257.